

7.9.2001

1954/4/98

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Esittelijä: Esittelijä Eija Iivonen

VASTAUS KANTELUUN KÄRÄJÄOIKEUDEN NOTAARIN VUOSILOMAA KOSKEVASSA ASIASSA

Olette 29.9.1998 päivätyssä, eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kirjoituksessa arvostellut Vaasan hovioikeuden täysistuntopäätöstä 2.3.1998, jonka mukaan yhden vuoden pituista tuomioistuinharjoittelua suorittavalle notaarille ei yleensä tulisi myöntää ansaittuja lomapäiviä lomana vaan hänelle pitäisi suorittaa ainoastaan lomakorvaus. Hovioikeuden mukaan vuosilomaa voidaan notaarille myöntää enintään 12 arkipäivää, tai muuten notaari menettää mahdollisuutensa varatuomarin arvonimen saamiseen. Käsitteksenne mukaan tämä on ristiriidassa valtion virkamiesten vuosilomasta annetun asetuksen kanssa. Mielestänne hovioikeus ei ole voinut antaa tällaista määräystä kärjäoikeusasetuksen 18 §:n 3 momentin nojalla. Pidätte tätä menettelyä notaarin lomaoikeuden "riistämisenä".

Vaasan hovioikeuden presidentti ja oikeusministeriö toimittivat kumpikin pyynnöstäni tänne selvityksen ja antoivat lausunnon. Ne ovat tämän vastauskirjeeni liitteinä.

Vastauksenani ilmoitan seuraavan.

1. Hovioikeuden täysistuntopäätös

Vaasan hovioikeus on 2.3.1998 pidetyssä täysistunnossaan päättänyt, että jos kärjäoikeuden notaarille on myönnetty vuosilomaa, sitä saa sisältyä varatuomarin arvonimen myöntämisen ehtona olevaan yhden vuoden pituiseen notaarikauteen enintään 12 arkipäivää (arkilauantait mukaan lukien). Samalla tavoin kuin vuosilomaan suhtaudutaan myös muuhun poissaoloon, esimerkiksi sairauslomaan. Jos poissaolojen yhteenlaskettu määrä on vuoden pituisen notaarikauden aikana suurempi kuin 12 arkipäivää, varatuomarin arvonimeä ei yleensä myönnetä. Muutaman päivän poissaolo sairauden vuoksi voidaan tämän lisäksi kuitenkin hyväksyä, ainakin jos poissaolo on tapahtunut sen jälkeen, kun asianomainen on jo pitänyt vuosilomansa. Hovioikeuden päätös on perustunut oikeusministeriön 25.5.1988 alioikeuksille lähettämään kirjeeseen.

2. Kysymykseen tulevat oikeusohjeet

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Suomen osalta 15.1.1990 annetulla asetuksella voimaan saatetun, palkallisia vuosilomia koskevan yleissopimuksen 3 ja 12 artiklan mukaan jokaisella henkilöllä, jota yleissopimus koskee, on oikeus saada määrätyn pituinen palkallinen vähimmäisvuosiloma, joka ei saa vuoden palvelusajalta olla kolmea työviikkoa lyhyempi ja josta luopumista koskeva sopimus on mitätön tai kielletty.

Valtion virkamiesten vuosilomasta annetun asetuksen 1 §:n mukaan valtion päätoimisella virkamiehellä on oikeus vuosilomaan. Asetuksen 2 §:n mukaan virkamies saa varsinaista vuosilomaa vähintään kaksi arkipäivää kultakin täydeltä lomanmääräytymiskaudelta.

Käräjäoikeusasetuksen 18 §:n 1 momentin mukaan notaarin tulee perehtyä tuomioistuimen kansliassa suoritettaviin tehtäviin sekä laamannin antaman määräyksen perusteella käsitellä ja itsenäisesti ratkaista käräjäoikeuslain 17 §:ssä tarkoitettuja asioita. Pykälän 3 momentin mukaan hovioikeus antaa tarkempia määräyksiä tuomioistuinharjoittelun sisällöstä.

Käräjäoikeusasetuksen 20 §:n 1 momentin mukaan hovioikeus voi myöntää hakemuksesta varatuomarin arvonimen harjoittelijalle, joka on toiminut notaarina yhden vuoden ajan ja sinä aikana hankkinut riittäväksi katsottavan kokemuksen asetuksessa tarkoitetuissa tehtävissä.

3. Oikeusministeriön lausunto

Oikeusministeriö on minulle antamassaan lausunnossa todennut mm. seuraavan: *"Oikeusministeriön käsityksen mukaan hovioikeuksien antamissa ohjeissa ei ole kielletty notaaria pitämästä vuosilomaansa harjoitteluajana. Harjoitteluajaksi on yksi vuosi. Mikäli harjoittelija pitää vuosilomaa tai on virkavapaana harjoitteluajana, saattaa olla, että hän ei saavuta notaariaikanaan sellaista harjaannusta tuomioistuimen tehtäviin, että varatuomarin arvonimen myöntämisen edellytykset täytyisivät. Mikäli hovioikeus katsoo, että se ei voi myöntää varatuomarin arvonimeä, harjoittelua joudutaan jatkamaan sen verran että harjoittelulle asetettavat tavoitteet täyttyvät.*

Nykyinen järjestelmä, jonka mukaan auskultointi kestää vuoden, on tulevien auskultanttien sekä käräjäoikeuksien kannalta selkeä, koska näin on mahdollista suunnitella harjoittelun aloitus ja päättymisajankohdat ennakkoon ja ilmoittaa tuleville notaareille heidän harjoittelunsa alkamisajankohta täsmällisesti."

4. Oikeusasiamiehen kannanotto

Tuomioistuinharjoittelua suorittava notaari on päätoimisessa virkasuhteessa valtioon ja on siten virkamiehenä oikeutettu valtion virkamiesten vuosilomasta annetun asetuksen mukaiseen vuosilomaan. Toisaalta notaari on harjoittelutehtävissä, jossa hänen tulee saavuttaa riittäväksi katsottava kokemus. Kysymys on yliopisto-opintoja täydentävästä koulutuksesta tuomarin tehtäviin. Käräjäoikeusasetuksen 18 §:n 3 momentin mukaan hovioikeudella on mahdollisuus antaa tarkempia määräyksiä harjoittelun sisällöstä.

Luonnollisestikaan hovioikeus ei voi antaa määräyksiä, joilla rajoitetaan notaarin vuosilomaoikeutta. Hovioikeudella on kuitenkin käräjäoikeusasetuksen 20 §:n 1 momentin perusteella tapauskohtainen harkintavalta sen suhteen, myönnetäänkö notaarille tuomioistuinharjoittelun perusteella varatuomarin arvonimi vai ei. Tämä riippuu siitä, onko notaari hovioikeuden mielestä saavuttanut sellaisen kokemuksen, että arvonimi voidaan myöntää.

Vaasan hovioikeuden edellä mainitulla täysistuntopäätöksellä on nähdäkseni ainoastaan vahvistettu ne periaatteet, joita sovelletaan varatuomarin arvonimen myöntämiseen. Hovioikeus ei ole sinänsä rajoittanut notaarien lomaoikeutta. Näin ollen en pidä hovioikeuden kysymyksessä olevaa päätöstä lainvastaisena.

Toisaalta on otettava huomioon, että tuomioistuinharjoitteluun kuuluvan notaaripalvelun käräjäoikeudessa on lähtökohtaisesti suunniteltu kestävän vain yhden vuoden ajan. Hovioikeuden täysistuntopäätös aiheuttaa sen, että notaarit joutuvat tosiasiallisesti luopumaan heille virkamiehinä kuuluvasta täydestä lomaoikeudesta varmistaakseen varatuomarin arvonimen saamisen vuoden mittaisen harjoitteluajan jälkeen. Näin ollen notaarit eivät voi käytännössä käyttää heille asetuksen mukaan kuuluvaa lomaoikeutta. Tämä asettaa heidät eriarvoiseen asemaan muiden valtion virkamiesten kanssa. Mielestäni tähän ei ole virkamiesoikeudellisesti hyväksyttävää perustetta, ottaen muun muassa huomioon edellä mainitun palkallisia vuosilomia koskevan yleissopimuksen 3 ja 12 artiklan määräykset.

Tilanne on mielestäni tältä osin epätydyttävä ja asiassa olisi syytä selvittää, miten notaarien lomaoikeuksien toteutuminen voidaan myös käytännössä varmistaa.

Käsitykseni mukaan notaareille tulisi antaa aito valinnanvapaus sen suhteen, haluavatko he pitää heille asetuksen mukaan kuuluvat lomapäivät vai tyytyä rahana maksettavaan lomakorvaukseen. Tuomioistuinharjoittelu tulisi järjestää siten, että varatuomarin arvonimen myöntämiseen tarvittava riittävä kokemus on mahdollista saada kumpaakin vaihtoehtoa noudattaen.

Saatan edellä mainitun käsitykseni Vaasan hovioikeuden presidentin ja oikeusministeriön tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Vaasan hovioikeuden presidentille ja oikeusministeriölle.

Pyydän oikeusministeriötä ilmoittamaan minulle maaliskuun 2002 loppuun mennessä, mitä kehitystä asiassa on mahdollisesti tapahtunut.

Kirjoituksen liitteet palautetaan oheisina.